

Ислом - шариат

12:14 / 01.12.2023 1274

«Шариат» сўзи араб тилида «поғона, босқич», «сув ичиш жойи» ҳамда «йўл, услуг» деган маъноларни англатади. Воқеликда «шариат» атамаси «қонунчилик» маъносига ишлатилади. Хусусан, Аллоҳ жорий қилган амалий ҳукмлар мажмуаси «шариат» дейилади. Шу маънода шариат «фиках» маъносига ҳам тушунилади.

Самовий динларнинг барчаларидаги амалий қисм «шариат» деб аталади. Ислом шариати ҳукмлари Қуръон, Суннат, ижмоъ ва қиёсдан олинади. Мусулмон уламолар «Шариат ҳукмлари барча макон ва замонларга мос бўлиш қобилиятига эга» деган ғояни олға сурадилар.

«Шариат ҳукмларининг умумий мақсади бу дунёда одамларнинг ҳаёти ва саодати учун керак бўлган барча нарсаларни юзага чиқаришдир», дейди усулул фиқҳ уламолари. Бу эса уларга манфаатни жалб қилиш ва улардан зарарни даф қилиш орқали юзага чиқади. Шариат ўша ҳақиқатни ўзига жо қилган.

Ислом динининг таълимотлари, қонун-қоидалари ва амалларидан бешта бош мақсад кўзда тутилган:

1. Инсон ҳаётини муҳофаза қилиш.

2. Инсон ақлини муҳофаза қилиш.
3. Инсон динини муҳофаза қилиш.
4. Инсон мол-мұлкнини муҳофаза қилиш.
5. Инсон насл-насабини ҳимоя қилиш.

Шариатда асосан мүмин-мусулмон банданинг амалий ҳаётига тегишли ишлар тартибға солинади. Одатда бу ишларға оид манбаларда ибодатлар, мұомалалар, оила ва бошқа шунға үхашаш нарсалар низоми ҳамда жиноятларға боғлиқ масалалар баёни келади.

Ибодатларда таҳорат, намоз, закот, рўза ва ҳаж масалаларига оид шаръий ҳукмлар үрганилади.

Мұомалаларда асосан савдо-сотик, турли молиявий алоқалар, мерос, васият, вақф, қулларға оид ишлар каби масалалар үрганилади.

Оила низомида никоҳ, талоқ, идда, ҳазона, нафақа каби масалаларға эътибор қаратилади.

Жиноятларда эса маст бўлиш, зино қилиш, одам ўлдириш, биронга тан жароҳати етказиш ва шунға үхашаш жиноятларни аниқлаш ва уларга тайин қилинадиган шаръий жазолар ҳақида сўз боради.

Албатта, таом, шароб, ҳалол-ҳаром каби шахсий ҳаётдаги масалалар ҳақида ҳам алоҳида боблар бўлади. Шунингдек, кишиларнинг ташқи ва ички алоқаларига боғлиқ, хавфсизликни сақлаш, мудофаа, асиirlар, ўлжа каби нарсларға оид ҳукмлар, инсон ҳаётига боғлиқ бошқа барча масалалар үрганилади.

Юқорида ҳам таъкидланганидек, шариатнинг умумий мақсади манфаатларни жалб қилиш ва заарларни даф этишdir. Шу билан бирга, манфаатларни иложи борича кўпайтириш ва заарларни имкон қадар камайтириш вожиблигини ҳам айтиб ўтишимиз керак. Буларнинг барчаси икки улуғ мақсад орқали амалга ошади. Улар ободончилик ва (ўзаро) тақсимотдаги адолатdir.

Бошқача қилиб айтадиган бўлсак, тенглик ва адолатдир. Демак, бандалар бузғунчилик сабабларини йўқотишлари, шаҳарларни муҳофаза қилишлари, одамларга зулм қилишдан четда бўлишлари ва яна рушднинг сабабларига эргашишлари вожиб бўлади. «Рушд» деб тўғри йўлга эришиш, балоғат ва яна молу давлатни чиройли тасарруф қилишга ҳам айтилади. Яъни иқтисодни тўғри йўлга қўйиш ҳам муҳим вазифалардан биридир.

Шариат таълимотларида бундан бошқа ҳаёт, тараққиёт ва саодат учун керак бўлган барча нарсалар мавжуддир.

«Ислом тарихи» биринчи жузи асосида тайёрланди

Ушбу мақола Ўзбекистон Республикаси Дин ишлари бўйича қўмитанинг 2023 йил 14 мартағи 03-07/1733-рақамли хуносаси асосида тайёрланди.